

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

O'ZBEKISTONDAGI MADANIY OBIDALAR FANINING

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Xizmatlar sohasi
Ta'lim sohasi: 1010 000 – Xizmat ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishi: 61010500 – Gid hamrohligi va tarjimonlik faoliyati (sharq tillari bo'yicha)

TOSHKENT – 2021

ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil "y" 08 dagi "1" - sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8. Fan/modul uchun mas'ul: J.M.Abdupattaxov – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, "Tarjimashunoslik va xalqaro jurnalistika" kafedrasida o'qituvchisi
9. Taqrizchilar: F.f.d. G.M. Ro'zmatova -UZMU «Falsafa va mantiq» kafedrasida professori, F.f.d. J.S.Ramatov – TTYMU «Jiymoiy-gumanitar fanlar» kafedrasining mudiri, professor.

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
BOMO2T2	2021-2022	2	2
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
fan	O'zbek	2	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. O'zbekistonda madaniy obidalar	30	30	60
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda madaniyat va madaniy obidalar kategoriyasi, moddiy va ma'naviy madaniy obidalar, muzeylar va uning turlari, O'zbekistonning ma'muriy hududlarida joylashgan moddiy va ma'naviy obidalar bo'yicha nazariy bilimlarni o'rgatish va amaliyotda tatbiq etish konikmasini shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – mamlakatimiz hamda yetakchi xorijiy davlatlarning ilm-fan yutuqlari, ilg'or pedagogik texnologiyalari va ilmiy adabiyotlari asosida talabalarga O'zbekistonda mavjud bo'lgan madaniy obidalar haqida nazariy bilimlarni berish, ularda uslubiy yondashuv amaliy ko'nikmalarini hamda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish vazifalarini bajaradi.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>I-mavzu. "O'zbekistonda madaniy obidalar" fanining predmeti, mazmuni, maqsadi va vazifalari. Madaniyat kategoriyasi va madaniy obidalarning tasniflanishi</p> <p>Fanning predmeti, mazmuni va strukturasi. "O'zbekistonda madaniy obidalar" fanida qo'llaniladigan asosiy kategoriyalar.</p> <p>"O'zbekistonda madaniy obidalar" fanining maqsad va vazifalari. Fanning «Sharq falsafasi va madaniyati tarixi», «G'arb falsafasi tarixi», «Bilish falsafasi va epistemologiya», «Jiymoiy falsafa» va boshqa mutaxassislik fanlari bilan o'zaro bog'liqligi. Uning jiymoiy-gumanitar fanlari tizimida tutgan o'rni. Madaniyat kategoriyasi. Madaniyat tushunchasi va uning turlari. Moddiy madaniyat. Ma'naviy madaniyat. Milliy madaniyat. Umuminsoniy madaniyat. Madaniy obidalarning tasniflanishi. Tarixiy muzeylar - tarixiy fanlar tizimi bazasidagi muzeylar (arxiologiya, etnografiya, xarbiy-tarixiy, maorif tarixi). Badiiy muzeylar san'at va san'atshunoslik tarixiga oid muzeylar. Tabiiy-tarixiy muzeylar o'z faoliyatida tabiiy fanlarga tayanadigan muzeylar. Texnik muzeylar. Adabiyot muzeylari. Kompleks muzeylar. Muzeylarning uchta tipi: ilmiy-tadqiqot, ommabop; tadqiqotakademik; o'quv muzeylari.</p>		

2-mavzu. Toshkent shahri va Toshkent, Sirdaryo va Jizzax viloyatlaridagi madaniy obidalar

Toshkent shahri va Toshkent viloyatidagi madaniy obidalar. O'zbekiston davlat san'at, Adabiyot, Temuriylar tarixi va san'ati muzeyi O'zbekiston kino san'ati, O'zbekiston sog'liqni saqlash, Antiqua va zarqarilik buyumlari va b. muzeylar. Toshkent metropoliteni. O'zbek milliy teatri, Alisher Navoiy nomidagi O'zbek davlat akademik opera va balet katta teatri, Muqimiy nomidagi O'zbek davlat musiqali teatri, Ahror Hidoyatov nomidagi yoshlar teatri, Yo'ldosh Oxunboboyev nomidagi O'zbek davlat respublika yosh tomoshabinlar teatri, Toshkent davlat rus akademik drama teatri, qo'g'irchoq teatri, Rus davlat respublika yosh tomoshabinlar teatri, operetta teatri va b. Ko'kaldosh madrasasi, Shayx Zayniddin bobo makbarasi, Xo'ja Alambardor makbarasi, Abulqosim shayx madrasasi, Yunusxon maqbarasi, Shayx Xovandi Tohur maqbarasi, Qaldirg'ochbiy maqbarasi, Zangiota majmuasi Anbar bibi maqbarasi, Qizilnozor maqbarasi.

Sirdaryo va Jizzax viloyatlaridagi madaniy obidalar, Sardoba, Mirzacho'lni o'zlashtirish tarixi muzeyi, Sirdaryo teatri, Jizzax viloyat o'lakashunoslik muzeyi, Sharof Rashidov muzeyi, Zomin tarixi muzeyi, Hamid Olimjon muzeyi, Mehnat Qahramoni X. Nosirov muzeyi, Baxmal tumani hududidagi Buddha ibodatxonasi goldig'1, Parpiota, Malik Girkushoq, Avliyoi Serob, Nuriddin masjidlari goldiqlari, Forish tumanida qad. «Band» to'g'oni goldig'i, Jizzax tumanida Uzunota qabri.

3-mavzu. Samarqand shahri, Samarqand, Buxoro va Navoiy viloyatlaridagi madaniy obidalar

Samarqand shahri va Samarqand viloyatidagi madaniy obidalar. Registon ansambli, Shohi Zinda ansambli, Amir Temur maqbarasi, Ulug'bek rasadxonasi, Bibixonim jome masjidi, Ruhobod maqbarasi, Abdidarun majmuasi, Xoja Ahror masjidi, Hazrati Xizr masjidi. Moturidiy yodgorlik majmu, Kattago'rg'ondagi Qalandarxona masjidi Okdaryo tumanidagi Maxdumi A'zam me'moriy majmuasi, Paxtachi tumanidagi Imom Bahri ota maqbarasi, Nurobod tumani Tim qishlog'idagi Arabota maqbarasi, Payariq tumani Xartang qishlog'idagi Imom Buxoriy yodgorlik majmu, Samarqand sh. artofiha Xoja Abdi Birun me'moriy ansambli, Xoja Axxor me'moriy majmu, Nodir Devonbegi madrasa, Buxoro va Navoiy viloyatlaridagi madaniy obidalar, Sitorai Mohi Xosa saroyi Vobkent minorasi, Chashmai Ayyub hazirasi, Xoja Mahmud Anjir Fag'naviy maqbarasi, Abdurahmon Vali maqbarasi, Vobkent hammomi, Toshmasjid, So'fidehqon xonagosi, Varaxsha sh. xarobalari, Mahmud Torobiy dahmasi, Qizibi majmuasi, Qasri Orifonda Hazrat Bahouddin majmuasi, Abdulazizxon honagosi va Dahmai Shohon,

<p>ka'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. –T.:O'zbekiston, 2017.</p> <p>4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.:O'zbekiston, 2017.</p> <p>5. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild - T.: O'zbekiston, 2019.</p> <p>6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. www.press-service.uz</p> <p>7. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishlari bo'yicha harakatlar strategiyasi// www.lex.uz</p> <p>8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida O'zbekistondagi Islom madaniyati markazini tashkil etish choratadbirlari to'g'risida</p> <p>9. Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha muhim vazifalar belgilab berildi (Besh tashabbus) www.uzra.uz</p> <p>10. Karimov I.A. To'la asarlar to'plami. 1-24 jildlar. – T.: O'zbekiston, 1996-2016.</p> <p>11. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat–yengilmas kuch. –T.:Ma'naviyat, 2008.</p> <p>12. Xayrullaev M. O'zbekistonda ijtimoiy falsafiy fikrlar tarixidan. –T.: O'zbekiston, 1995.</p> <p>13. Mavtulov A. Madaniyat va tafakkur o'zgarishlari. – T.: 2004.</p> <p>14. Ахмедова Э, Губайдуллин Р. Культурология. Мирова культаура. – T.: “Академия” художеств Узбекистана, 2001.</p> <p>15. Abdullaev M., Umarov E., Ochilidiev A., Madaniyatshunoslik asoslari. – T.: Turon-iqbol, 2006.</p> <p>16. Ochilidiev A. Madaniyat falsafasi. – T.: Muharrir, 2010.</p> <p>17. Bekmurodov M, Yusupova N. Madaniyat sosiologiyasi. –T.: Yangi asr avlodi, 2010.</p> <p>18. Komilov N. Tasavvuf yoki komil inson ahloqi. –T.: Yozuvchi, 1996.</p> <p>19. Rahmonov N., B.Matboboyev. O'zbekistonning ko'ha turkiy–tun yozuvlari. – T., 2006.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>1. www.ziyounet.uz</p> <p>2. www.libratv.ziyounet.uz</p> <p>3. www.faylasuf.uz</p>	<p>7. O'quv dasturi “Tarjimashunoslik va xalqaro jurnalistika” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021-yil “1F” 08” dagi “1” - sonli bayonnomasi bilan</p>
--	--

<p>7. Madaniy obidalariga doir kategoriyalarini bilishi va ulardan foydalana olishi; Ko'nikmalar jihatidan:</p> <p>8. O'zbekistonda madaniy obidalar tarixini</p> <p>9. O'zbekistonda madaniy obidalar tarixining ahamiyatini baholash</p> <p>10. O'zbekistonda madaniy obidalarini tavsiflash</p> <p>11. Ma'naviy merosni tadqiq etishda qo'llash</p> <p>12. O'zbekistonda madaniy obidalarining shaxs va jamiyat ma'naviy yuksalishidagi ahamiyatini tahlil qilish qilishda ko'nikmalariga ega bo'lishi.</p>	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
<p>5.</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p>
<p>6.</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Andijon. –T. 2015. 2. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Buxoro. –T. 2016. 3. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Navoiy. –T. 2015. 4. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Namangan. –T. 2015. 5. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Samarqand. Registon. –T. 2015. 6. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Samarqand. –T. 2015. 7. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Surxondaryo. –T. 2015. 8. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Toshkent shahri. –T. 2015. 9. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Farg'ona. –T. 2016. 10. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Xiva. –T. 2015. 11. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Qashqadaryo. Shahrisabz. –T. 2016. 12. O'zbekiston obidalaridagi bitiklar. Qoraqalpog'iston. –T. 2016. 13. Abduraxmonov M., Raxmonov N. Madaniyatshunoslik. –T.: Universitet, 2008. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. –T.: O'zbekiston, 2016. 2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. –T.: O'zbekiston, 2017. 3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini 	

Hazrat Mir Kulol maqbarasi, Temiryo'lichilar (sobiq Amir) saroyi, Xo'jam Bandi Kushod va Xo'jam Sayd Po'lat maqbaralari, Xoja Ali Rometaniy — Xojai Azizon va Xoja Muhammad Boboyi Samosiy maqbaralari, Mulla Mir Hakim xonaqosi, Vardonze sh. yodgorligi, Hazor Hyp daxmasi, Xoja Orif Revgariy — Mohitobon maqbarasi, Bo'zachi va Qorovulbozor sar-dobalari, Poykend shahar xarobalari. Shoburxon ota maqbarasi va masjidi, Hazrat Abdulloliq G'ijduvoni, Xojai Jahon masjidi va maqbarasi, Ulug'bek madrasasi, Toshmasjid va Dehqonbobo xonaqosi, Xoja Soktare masjidi, Chorsu masjidi, Raboti Malik karvonsaroyi va Malik sardobasi, Mirsaid Bahrom maqbarasi, Qosim shayx xonaqosi, Buxoro davlat me'moriy-badiiy muzey-quo'riqxonasi, Viloyat o'lkashunoslik muzeyi (Arkda), Xalq amaliy bezak san'ati muzeyi (Sitorai Mohi Xosada), Kamoliddin Behzod nomidagi san'at muzeyi, Fayzulla Xo'jaev uy-muzeyi, Abu Ali ibn Sino memorial muzeyi, Romitan o'lkashunoslik muzeyi.

4-mavzu. Xiva shahri, Xorazm, Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlaridagi hamda Qoraqalpog'istondagi madaniy obidalar

I.V.Savitskiy nomidagi Qoraqalpog'iston davlat san'at muzeyi Sulton Uvays Bobo, Keechirmas Bobo, Qalandardag', Norinjon Bobo majmualari, Mazlumxon Sulu va Mizdahqon, Beleuli, Davut Ota maqbarasi; Hakim Ota maqbarasi va qabristoni, Ayozqal'a-1 va Ayozqal'a-2, Tuproqqal'a. Berdaq nomidagi To'rtko'l musiqali drama teatri, Qoraqalpog' teatri, S. Xo'janoyozov nomidagi Davlat yosh tomoshabinlar teatri, Davlat qo'g'irchoq teatri, Ichan qal'a, Juma masjid, Pahlavon Mahmud me'moriy majmuasi, Sayid Aloviddin, Uch Avliyoy makbaralari, Toshhovli, Ko'hna Ark saroylari, Muhammad Aminxon Madrasa va minorasi, Chodra hovli, Shohimardon me'moriy majmuasi, Qubla Tozabog' saroyi, Muzrobshoh, Shayx Kosim eshon makbaralari, qad. Hazorasp qal'asi, Sayd ota masjidi, Vayangan bobo makbarasi; Shayx Muxtor Valiy (Ostonabobo) me'moriy majmuasi; Imoratbobo me'moriy majmuasi, Ogahiy nomidagi viloyat musiqali drama va komediya teatri, viloyat qo'g'irchoq teatri.

Surxondaryo viloyatidagi madaniy obidalar, Sopolitepa, Jarqo'ton, Ayritom, Qoratepa, Fayyoztepa, Jarqo'rg'on minorasi (1108—09 y.lar), Sulton Saodat majmuasi (10-a., 15—17 asrlar), Denovdagi Chag'oniyon davlati qal'asi qoldiqlari (15-a.), Hakim at-Termiziy majmuoti (11 — 15-a.lar), Eski Termizdagi Zurmala minorasi qoldiqlari (2-a.), Termiz atrofidagi Kokildor xonaqohi, Surxondaryo viloyati arxeologiya muzeyi, Mannon Uyg'ur nomidagi Surxondaryo viloyat musiqali drama teatri. Qashqadaryo viloyatidagi madaniy obidalar. Qashqadaryo o'lkashunoslik muzeyi, Amir Temur muzeyi, viloyat musiqali drama teatri, viloyat qo'g'irchoq teatri,

Oqsaroy me'moriy majmuasi, Dor ul-tilovat, Dor us-siyodat majmuasvdagi Jahongir (Hazrati Imom) maqbarasi, Oqsaroy majmuasi, Ulug'bek madrasasi (Gumbazi Saydon, 1437 y.), Xoja Ilmkon xonagosi, Lamnr qishlog'idaagi Langar-ota (Katta Langar) masjidi, Langarota maqbarasi, Fudino qishlog'idaagi Xusamota ansambli, Mahalla masjidi. Abu Ubayda al-Larroh maqbarasi.

5-mavzu. Farg'ona, Namangan va Andijon viloyatlaridagi madaniy obidalar

Madrasai Mir nomida mashhur bo'lgan Norbo'tabiy madrasasidir, Daxmai shohon, Daxmai Modarixon me'moriy majmualari, Miyon Hazrat, Kamol Qozi madrasalari, O'rda, Jome masjidi, Yusufjon qiziq Shakarjonov nomidagi Farg'ona viloyat musiqali drama va komediya teatri, Namangan o'lkashunoslik va Pop arxeologik muzey, Alisher Navoiy nomidagi viloyat musiqali drama teatri, Axsikent, Munchoqtepa (jez davri), Oyritom, Mug'tepa (antik davr), Jome masjidi, Chodak madrasa-masjidi, Shayx Ishoq Eshon, Ora Valixon to'ra, Haqulobod masjidlari, Yusupxon Eshon, Mavlono Lutfullo Chustiy me'moriy majmualari, G'oyib Nazar, Mulla Qirg'iz madrasalari, Xo'ja Amin, Boy Xamadoniy, Mavlono Namangoniy maqbaralari, Yusufboy Hoji uyi, Andijon jome masjidi majmuasi, Ponsod masjidi.. Gumbaz madrasasi, Ahmabekhoji uyi, Alisher Navoiy nomidagi madaniyat va istirohat bog'i, Orago'zi madrasasi yodgorligi, Andijon viloyat adabiyot va sanat muzeyi, Andijon viloyat o'lkashunoslik muzeyi, Bobur uy muzeyi, Cho'lpon uy muzeyi, Andijon viloyat musiqali drama va komediya teatri, Andijon bolalar va yoshlar teatri, Andijon qo'g'irchoq teatri.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "O'zbekistonda madaniy obidalar" fanining predmeti, mazmuni, maqsadi va vazifalari.
2. Madaniyat kategoriyasi va madaniy obidalarining tasniflanishi.
3. Toshkent shahri va Toshkent viloyatidagi madaniy obidalar
4. Samarqand shahri va Samarqand viloyatidagi madaniy obidalar
5. Buxoro va Navoiy viloyatlaridagi madaniy obidalar
6. Xiva shahri va Xorazm viloyatidagi madaniy obidalar
7. Qoraqalpog'istondagi madaniy obidalar
8. Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlaridagi madaniy obidalar
9. Farg'ona, Namangan va Andijon viloyatlaridagi madaniy obidalar
10. Sirdaryo va Jizzax viloyatlaridagi madaniy obidalar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jhozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda

munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Toshkent shahri madaniy obidalar.
2. Toshkent viloyatidagi madaniy obidalar.
3. Samarqand shahri madaniy obidalar.
4. Samarqand viloyatidagi madaniy obidalar.
5. Buxoro madaniy obidalar.
6. Navoiy viloyatlaridagi madaniy obidalar.
7. Xiva shahri madaniy obidalar.
8. Xorazm viloyati madaniy obidalar.
9. Qoraqalpog'istondagi madaniy obidalar.
10. Surxondaryo viloyatidagi madaniy obidalar.
11. Qashqadaryo viloyatidagi madaniy obidalar.
12. Farg'ona viloyatidagi madaniy obidalar.
13. Namangan viloyatidagi madaniy obidalar.
14. Andijon viloyatidagi madaniy obidalar.
15. Sirdaryo viloyatidagi madaniy obidalar.

Mustaqil ta'lim quyidagi shakllarda tashkil etiladi:

- mavzuga oid falsafiy matni o'qish va tavsiflash, komparativistik tahlil qila olish;
- mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish va ulardan konspekt olish;
- mavzular bo'yicha referat, esse tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi;
- seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rish;
- ilmiy maqola va tezislarni tayyorlash;
- fanning dolzarb muammolarini gamrab oluvchi loyihalarni tayyorlash;
- o'rganilayotgan mavzu bo'yicha asosiy ilmiy adabiyotlarga annotasiya yozish va boshqalar.

3. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fan bo'yicha talabalarining bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar o'yiladi. *Talaba:*

1. Madaniy obidalar tushunchasi
2. Hozirgi davr madaniy obidalarining muammolari
3. Madaniyat, madaniyat turlari va shakllari
4. Muzeylar va unlarining turlarini
5. O'zbekistonda madaniy obidalar va ularni targ'ib qilish
6. Turizm sohasi bo'yicha gid-ekskursovodlik bilimlarini